

שמורת יטבתה:

איך להגיע:

השמורה משתרעת משני צידי כביש הערבה, בין הקיבוצים יטבתה בצפון ואליפז בדרום.

הכניסה המוסדרת לשמורה נמצאת במסעף סמר, לכיוון מרכז הטורפים והחי-בר ממזרח לכביש (מרחק כקילומטר וחצי מהכביש הראשי).

מרבית תחומי השמורה מגודרים ואסורים בכניסה, אך ניתן לטייל בשבילי הטיול בנחל יטבתה, נחל ארגמן ומעלה צאלה.

הגישה לשבילים אלו היא בנתיב העוקף את האזור הסגור, מדרך מסומנת ירוק בנחל שחרות (מיועדת לרכב שטח ולאופניים).

רקע על שמורת יטבתה:

מלחת יטבתה היא הגדולה בשלוש המלחות של דרום הערבה. באזור זה נמצאים מי תהום גבוהים ובעבר נבע באזור מעיין - עין יטבתה, לצידו נמצאים שרידי יישוב קדום (מחוץ לתחום השמורה). יטבתה מוזכרת במקרא כאחת מהתחנות של בני ישראל במדבר, ומכונה "ארץ נחלי מים" - כנראה בשל שפע המים שבה. אין ודאות שיטבתה המקראית היא יטבתה של ימינו.

צומח המלחה עשיר ומגוון. במיוחד בולטים עצי שיטה סלילנית, שיטה סוככנית ותמר מצוי, וכן שיחי אוכם ועשבי חילף החולות.

כתוצאה משפע הצומח, מהווה האזור מוקד משיכה לבעלי חיים ובמיוחד צבאים (צבי הנגב וצבי השיטים).

בראשית שנות ה-70' הוקם בחלקה המזרחי של השמורה חי-בר - פרויקט ראשון מסוגו בישראל לאקלום והשבת אוכלי עשב גדולים שנכחדו מנוף המדבר.

במסגרת זו, הוקמו בשמורה גרעיני רבייה לבעלי חיים שונים, וביניהם פרא, ראם לבן, ערוד, יען ואחרים. במקרים בהם המין/תת-המין שהתקיים בישראל נכחד לחלוטין מהעולם (פרא, יען), הובא לשמורה תת-מין קרוב. הובאו גם בעלי חיים שספק אם התקיימו בארץ (כמו דישון).

כיום יש בשטח הפתוח בשמורה חמישה מיני פרסתנים אוכלי עשב: ראם לבן, פרא וצבי הנגב בחלק העיקרי (הצבאים התקיימו באזור ללא קשר לחי-בר), ובחלק הצפוני - "סהרה החדשה" נמצאים ראם הסהרה, ערוד ודישון. בחלק העיקרי נמצאים גם יענים. בשמורה עובר מסלול נסיעה (הירידה מהרכב אסורה) באורך כ- 5 ק"מ, המאפשר צפייה בבעלי החיים.

במבואת השמורה נמצא מרכז טורפים, בו ניתן לצפות במרבית מיני הטורפים המדבריים הקיימים בישראל, כמו גם במכרסמים ונחשים שונים. הסיור במרכז הטורפים מתבצע רגלית (המקום צמוד לשער הכניסה לשמורה).

ניסיון ראשון להשבת פראים לטבע בוצע במכתש רמון בראשית שנות ה-80' אולם נכשל. החל מסוף שנות ה-80' הושבו בהצלחה פראים וראמים לטבע (במכתש רמון, ניסיון להשבת יענים בתחילת). (ובשמורת מכתשים עין יהב בשמורת הנחלים הגדולים שנות ה-2000' נכשל, אך ייתכן שיהיו נסיונות נוספים בעתיד.

במערב השמורה נמצאת האוכלוסייה האחרונה בעולם של "צבי השיטים" (צבי הערבה) - תת-מין אנדמי של צבי ישראלי, שהתקיים בעבר גם בצפון הערבה. כדי להגן על אוכלוסייה שרידית זו המונה עשרות פרטים בלבד, נסגר אזור זה למטיילים 'בסוף שנות ה-80'

בשנת 2006 הוקמה גדר סביב סוואנת השיטים בה נמצאת האוכלוסייה, כדי למנוע טריפה של צבאים ע"י זאבים.

בדרום-מזרח השמורה נמצא האתר היחיד הידוע בישראל של השיח סווד איצטרובלי, ממשפחת הסלקיים.

גבולות השמורה עוברים בקווים ישרים, וכתוצאה מכך נכלל בה גם קטע קטן ממצוק ההעתקים ממערב למלחת יטבתה. בקטע זה עובר שביל קדום - מעלה צאלה.

במסעף הכניסה לקיבוץ סמר נמצא "עפיפון" - מתקן קדום ששימש ללכידת עדרי צבאים, ובנוי בצורת שני קווים ישרים הנראים כמשולש חסר בסיס. מתקנים מסוג זה היו נפוצים במדבריות ערב וסוריה ושימשו עד להופעת הנשק החם במאה ה-20'. לדעתו של הזואולוג אהרוני, טכניקת צייד זו הייתה מוכרת גם לבני ישראל הקדומים, ובין שבי ציון נזכרים גם "בְּנֵי פִכָּרֶת הַצִּבְיִים" (נחמיה ז', עזרא ב').

שעות פתיחה, מחירי כניסה ושירותים למטיילים:

הכניסה לאתר זה הינה בתשלום, והוסדרו בו חנייה, מי שתייה ושירותים רטובים. שימו לב כי שעות הפתיחה שונות במקצת מהשעות הקבועות בשאר אתרי רשות הטבע והגנים.

שעות הפתיחה הן:

אוקטובר-מרץ:

16:00 - 08:30

אפריל- ספטמבר:

08:30 - 17:00 בימי שישי ובערבי חג האתר נסגר בשעה 15:00.

הכניסה האחרונה היא לרוב כשעה לפני שעת הסגירה. בתיאום מראש, ניתן להישאר

להאכלת טורפים המתקיימת בסביבות השעה 16:00.

האתר כולל גם חניון לילה (בתיאום מראש ובתשלום נוסף).

ניתן לקנות כרטיס כניסה משולב הן למרכז הטורפים והן לנסיעה בשטח הפתוח, או כרטיס זול יותר לאחד מהשניים בלבד.

מצב סטטוטורי:

השמורה הוכרזה בשטח ניכר משני צידי כביש הערבה (הכביש עצמו אינו נכלל בתחום השמורה).

בשנת 1982 הוקם בתחום השמורה קיבוץ סמר, ללא גריעת שטח הקיבוץ מתחום השמורה (420 דונם בקירוב, כולל כביש הגישה לקיבוץ).

כיום (2015) נמצאת בהכנה תוכנית מפורטת חדשה לקיבוץ, הגורעת מתחום השמורה 522.666 דונם.

עד להסכם השלום עם ירדן, הוצעה הרחבה של השמורה מזרחה, בהיקף של 9600 דונם במלחת יטבתה.

כתוצאה משינויי הגבול לאחר הסכם השלום, רוב השטח שיועד להרחבת השמורה הועבר לריבונות ירדן. השטחים שנותרו בין השמורה ובין קו הגבול לא זכו להגנה.

הגידור של השמורה, הן במתחם החי-בר והן במתחם צבאי השיטים, כולל שטחים קטנים מצפון לשמורה שאינם חלק ממנה (595 דונם ממזרח לכביש הערבה ו- 20 דונם נוספים ממערב לכביש).

ייתכן ששטחים אלו ייהפכו בעתיד לחלק מהשמורה, יחד עם גריעה רשמית של תחום
קיבוץ סמר מהשמורה.

ש

